

Nr 9

Näringsutskottets betänkande i anledning av motioner angående statliga företag.**Ärendet**

I detta betänkande behandlas fyra motioner med förslag till utredning och andra åtgärder avseende statliga företag. Förslagen gäller följande ämnen:

utredning rörande den statliga företagsamhetens mål, omfattning och inriktning,

avskaffande av systemet med koncernbidrag inom Statsföretag AB, vidgad representation för riksdagen vid bolagsstämmor i statliga bolag, sammanslagning av AB Vin- & spritcentralen och Systembolaget AB.

Motionsyrkandena

De motioner som behandlas är följande:

1973:349 av herr Pettersson i Lund (s), vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en sammanslagning av AB Vin- & spritcentralen och Systembolaget,

1973:1470 av herr Helén m. fl. (fp), såvitt gäller hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär (7) att målen, omfattningen och inriktningen av den statliga företagsamheten utreds,

1973:1505 av herr Pettersson i Kvänum m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag syftande till en utvidgning av systemet med representation från riksdagen vid de statliga bolagens stämmor i enlighet med vad som i motionen anförts,

1973:1513 av herr Strindberg m. fl. (m), vari hemställs

1. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna att koncernbidrag på sätt som nu sker ej får överföras från ett företag till ett annat inom den statliga företagsgruppen,

2. att i samband med behandlingen av kompletteringspropositionen det belopp som finns upptaget under rubriken Skatter i specifikationen av inkomster på driftbudgeten för budgetåret 1973/74 i bilaga 1 till statsverkspropositionen räknas upp med 40 % av inom LKAB och Tobaksbolaget beräknade vinster,

3. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att Statsföretag AB åläggs att till statsverket inleverera de vinstbelopp som efter beskattning kvarstår i LKAB och Tobaksbolaget.

Motionen 1973:1470 i övrigt kommer utskottet att behandla i andra sammanhang.

Frågan om den statliga företagsamhetens mål, omfattning och inriktning*Motionen 1973:1470*

Det betecknas i motionen som väldokumenterat att de statliga företagens utveckling inte blivit den som avsågs när dessa företag i slutet av 1960-talet tilldelades en central roll i den socialdemokratiska näringspolitiken. Motionärerna påtalar "en rad misslyckade företagsexperiment". Vissa förhållanden som kan göra statlig företagsamhet befogad och lämplig anges. Som princip bör enligt motionärerna gälla att statliga företag motiveras i varje särskilt fall och att man noga överväger om de avsedda målen inte bättre kan uppnås på annat sätt. En allmän expansion av den statliga företagssektorn utgör inget värde i sig, sägs i motionen. Den statliga företagsamhetens omfång och inriktning måste göras till föremål för återkommande prövning. Om de skäl som har motiverat den statliga insatsen har försvagats bör en försäljning övervägas. Motionärerna anser att den målformulering som gäller för Statsföretag är allmän och vag; ramarna för den statliga företagsinsatsen bör enligt deras mening anges bättre och klarare.

Riksdagsbehandling av frågan om mål för Statsföretag AB

I samband med sitt beslut 1969 om bildandet av ett statligt förvaltningsbolag angav statsmakterna mål för förvaltningsbolaget och den dithörande företagsgruppen (prop. 1969:121, SU 1969:168). Som överordnat mål uppställdes att förvaltningsbolaget skall "under krav på lönsamhet uppnå största möjliga expansion". Såväl i propositionen som i statsutskottets utlåtande däröver betonades att målen och villkoren för de statliga företagens verksamhet inte fick innebära sådana inskränkningar i deras rörelsefrihet att de placerades i underläge i förhållande till privata företag. Vissa kompletterande målformuleringar gjordes emellertid. De statliga företagen skall ha ett särskilt ansvar att ta hänsyn till samhällsintresset vid val mellan olika produktions- och lokaliseringsalternativ. De skall vidare sträva efter att åstadkomma allt större arbetstillfredsställelse för de anställda. I en reservation till utskottsutlåtandet hävdade företrädare för centerpartiet och folkpartiet att den angivna målformuleringen inte var tillräckligt preciserad. Statliga företag borde ha särskilt ansvar när det gällde att uppfylla de krav som samhälle och anställda ställer på näringslivet; bland sådant som inte fick åsidosättas för expansionens skull nämndes produktkvaliteten, den yttre miljön och de anställdas arbetsförhållanden.

I Statsföretag AB:s årsredovisning 1970 refererades vad statsmakterna uttalat om Statsföretagsgruppens mål. Näringsutskottet behandlade tillsammans med denna årsredovisning en motion vari föreslogs att riksdagen skulle begära en deklaration av regeringen beträffande målen för den statliga verksamheten i företagsform (NU 1971:44). Utskottet erinrade om den år 1969 angivna målformuleringen och framhöll att det övergripande målet för Statsföretag AB kompletterades med olika delmål

för koncernen i dess helhet och för särskilda dotterbolag. Vidare anförde utskottet att Statsföretags sätt att söka förverkliga de uppställda målen är föremål för en kontinuerlig insyn och kontroll. Reserverna från centerpartiet, folkpartiet och moderata samlingspartiet ville att riksdagen skulle uttala att en precisering av målen för Statsföretag var nödvändig. Utskottet – vars ställningstagande godkändes av riksdagen – var dock enigt om att riksdagen inte borde påkalla någon sådan principdeklaration som motionärerna önskade.

I en motion vid 1972 års riksdag föreslogs att riksdagen skulle hos regeringen begära nya riktlinjer för arbetet inom statsföretagssektorn baserade på vissa i motionen angivna principer, innefattande bl. a. att en klar boskillnad borde göras mellan de statliga företagen och den privata sektorn inom näringslivet, att de statliga företagen borde utnyttjas som ett huvudinstrument för en politik syftande till att häva den regionala obalansen, att forskning och utvecklingsarbete inom den statliga företagssektorn borde inriktas på att utveckla en socialt väsentlig produktion och att den inre administrativa strukturen inom statsföretagen borde radikalt förändras i demokratisk anda. Näringsutskottet (NU 1972:16) ansåg att motionärernas önskemål i skälig utsträckning var tillgodosedda genom redan gällande riktlinjer och genom pågående reformarbete. Utskottet avstyrkte därför motionen. Denna avslogs också av riksdagen, vilken sålunda avvisade en reservation som vänsterpartiet kommunisternas representant i utskottet avgivit till förmån för motionsyrkandet.

I sitt betänkande 1972:54 behandlade näringsutskottet Statsföretag AB:s årsredovisning för år 1971. Utskottet anmälde att utskottet vid sin granskning främst ägnat uppmärksamhet åt verksamhetens inriktning och mål. De iakttagelser och överväganden som gjorts vid granskningen gav enligt utskottets mening inte anledning till något särskilt uttalande från utskottets sida.

Frågan om koncernbidrag inom Statsföretag AB

Bakgrund

Genom institutet koncernbidrag, varom stadgas i 43 § 3 mom. kommunalskattelagen, möjliggörs resultatutjämning mellan olika enheter inom en koncern. Om svenskt aktiebolag eller ekonomisk förening såsom moderföretag äger mer än nio tiondelar av aktierna i ett eller flera dotterbolag, betraktas på vissa villkor koncernbidrag som lämnas från moderbolag till dotterbolag eller vice versa eller mellan olika dotterbolag såsom avdragsgill omkostnad hos givaren och skattepliktig intäkt hos mottagaren. Bland villkoren märks främst att företagens huvudsakliga verksamhet skall avse jordbruksfastighet, annan fastighet eller rörelse (dock ej livförsäkringsrörelse), att koncernbidrag skall redovisas öppet i såväl givarens som mottagarens självdeklaration samt att moderföretaget inte får vara skattskyldigt för utdelning från dotterbolag. Om koncernbidrag föranleder att inkomst i icke oväsentlig mån redovisas inom annan

kommun än där den skulle ha redovisats ifall bidrag inte hade lämnats, skall enligt 57 § 3 mom. kommunalskattelagen utfallet i skäligen mån korrigeras såvitt gäller den kommunala beskattningen.

Av Statsföretag AB:s förvaltningsberättelser för åren 1970 och 1971 framgår i vilken utsträckning koncernbidragsinstitutet hittills har utnyttjats inom Statsföretagsgruppen. År 1970 erhöll Statsföretag ca 44,2 milj. kronor i koncernbidrag, varav 42,0 milj. kronor från Svenska tobaks AB och resten från Svenska reproduktions AB. Samma år lämnade Statsföretag 37,7 milj. kronor som koncernbidrag, varav 32,9 milj. kronor till AB Statens skogsindustrier och mindre belopp till tre andra bolag. År 1971 erhöles från LKAB 100 milj. kronor – varav direkt överfördes 60,0 milj. kronor till Norrbottens Järnverk AB (NJA) och 25,0 milj. kronor till SMT Machine Company AB – och från Svenska tobaks AB 50,0 milj. kronor. Utöver NJA och SMT var det detta år sex dotterbolag som mottog bidrag, därav Svenska industrietablerings AB (Svetab) 14,8 milj. kronor och de övriga sammanlagt 5,8 milj. kronor. I kommentar till 1971 års bokslut uppger Statsföretag att man av hänsyn till bl. a. flera skattetyngda Norrlandskommuner beslutat avstå från avdragsrätten vid den kommunala taxeringen samt att Statsföretagsgruppens rätt att utnyttja koncernbidragsinstitutet har prövats av mellankommunala skatterätten. I LKAB:s årsredovisning för 1971 anføres att Statsföretag AB önskat ta ut större delen av avkastningen på aktierna i LKAB som koncernbidrag och meddelas att koncernbidrag jämte utdelning för 1971 exakt motsvarar utdelningen för 1970 sedan hänsyn tagits till skatteeffekterna för LKAB.

Motionen 1972:1513

Genom koncernbidragsinstitutets tillämpning inom Statsföretagsgruppen har, anför motionärerna, statsverket undandragits stora inkomster i form av minskad bolagsskatt. Motionärerna finner det inte rimligt att systemet med koncernbidrag tillämpas inom den statliga företagssektorn. Inkomsterna från LKAB och Tobaksbolaget är enligt deras mening av så speciell natur att dessa vinstbelopp inte bör ställas till förfogande för att täcka förluster i andra bolag vilkas verksamhet är främmande för dem. Erforderliga kapitaltillskott till statliga företag anses i stället böra ske genom av riksdagen beslutade bidrag eller tillskott till aktiekapitalet eller genom upptagande av lån.

Riksdagsbehandling av frågan om koncernbidrag inom Statsföretagsgruppen

I propositionen angående bildandet av Statsföretag AB (prop. 1969:121) förutsattes att öppna koncernbidrag skulle kunna lämnas från ett bolag till ett annat inom den statliga koncernen. Statsutskottet hade i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1969:168 inte något att erinra häremot men framhöll särskilt riksdagens intresse av att sådana transak-

tioner som koncernbidrag och internleveranser tydligt redovisades.

I en motion vid 1972 års riksdag hemställdes att riksdagen skulle besluta att koncernbidrag icke skulle få överföras från LKAB och Svenska tobaks AB till Statsföretag AB och att inkomstbeloppet under rubriken Skatter på driftbudgeten för budgetåret 1972/73 skulle räknas upp med 130 milj. kronor. Motionen behandlades av skatteutskottet (SKU 1972:11), som anförde att det inte ankom på detta utskott att bedöma lämpligheten och omfattningen av sådana koncernbidrag som enligt uppgift skulle komma att lämnas till Statsföretag AB på grundval av resultaten av dotterbolags verksamhet år 1971 men att det mot bakgrunden av målsättningen för Statsföretag AB föreföll naturligt att samma företagsekonomiska principer borde gälla i detta hänseende för de statliga företagen som för de privata. Utskottet uttalade att man vid tillkomsten av Statsföretag AB självfallet beaktat de skattekonsekvenser och det mer eller mindre tillfälliga skattebortfall som följde av vinstöverföringar i form av bl. a. koncernbidrag mellan de statliga bolagen. Dessutom framhöll utskottet att man vid bedömningen av skattebortfallet måste ta hänsyn till att bidragen på grund av de speciella bestämmelserna om beskattningsort i 57 § 3 mom. kommunalskattelagen i allmänhet endast påverkar den statliga inkomstskatten. Utskottet avstyrkte motionen, som avsågs av riksdagen.

Frågan om vidgad representation för riksdagen vid bolagsstämmor i statliga aktiebolag

Motionen 1973:1505

Motionärerna uttalar att den möjlighet som öppnats för 18 representanter för riksdagen att delta i bolagsstämma i Statsföretag AB är av stort värde för den medborgerliga insynen i den statliga företagsamheten. Systemet bör enligt motionärernas mening utsträckas i första hand till bolag som inte tillhör Statsföretag och inte heller är fiskala bolag där riksdagsledamöter deltar i revisionen. Som exempel på företag som hemställan avser nämns Sveriges kreditbank, Sveriges investeringsbank AB, Svenska penninglotteriet AB och AB Tipstjänst.

Tidigare riksdagsbehandling av frågan

Motioner med samma syfte som motionen 1973:1505 har tidigare väckts vid 1970, 1971 och 1972 års riksdagar. Bankoutskottet tillstyrkte 1970 (BaU 1970:12) en utredning rörande en utvidgning av systemet med representation för riksdagen vid de statliga företagens bolagsstämmor. Riksdagen följde emellertid en socialdemokratisk reservation vari yrkades avslag på motionsyrkandet. Reservanterna hänvisade till de väsentligt ökade möjligheter till insyn som riksdagen fått bl. a. genom de reformer som beslutats i samband med inrättandet av Statsföretag AB och fann det omotiverat att i förhandenvarande läge aktualisera frågan om ytterligare åtgärder i samma syfte. Åren 1971 och 1972 avstyrktes

motsvarande yrkanden av näringsutskottet (NU 1971:46, 1972:16), som framhöll att systemet med representation för riksdagen vid statliga företags bolagsstämmor just börjat prövas inom Statsföretag och att dess verkningar alltså ännu knappast kunde bedömas. Centerpartiets, folkpartiets och moderata samlingspartiets företrädare i utskottet reserverade sig; riksdagens ledamöter borde enligt dem få generell rätt att efter ansökan deltaga i de statliga företagens bolagsstämmor. Riksdagen följde båda gångerna utskottet.

Frågan om sammanslagning av AB Vin- & spritcentralen och Systembolaget AB

Uppllysningar om de båda bolagen

AB Vin- & spritcentralen framställer och förädlar spritdrycker och viner. På grundval av bestämmelser i rusdrycksförsäljningsförordningen (1954:521) har bolaget monopol på import, export och partihandel med rusdrycker. Undantag är bl. a. den partiförsäljning och export som är tillåten för brännvinstillverkare och dessutom Systembolagets försäljning till restauratörer och inköp av starköl från svenska tillverkare. Vidare driver bolaget partihandel med teknisk sprit. Sistnämnda verksamhet sker i konkurrens med andra partihandlare. Bolagets försäljning går till största delen till Systembolaget AB. Exportförsäljningen är obetydlig. Försäljningsvärdet exkl. omsättningsskatt och mervärdeskatt har vart och ett av åren 1970 och 1971 varit 400 milj. kronor. Verksamheten bedrivs vid huvudkontoret i Stockholm samt filialer i Stockholm och på fem andra orter. Antalet anställda är ca 1 000. En koncentration av verksamheten till färre anläggningar förbereds.

Systembolaget AB bildades 1954 i samband med riksdagsbeslutet om motbokssystemets avskaffande. Bolagets uppgift är att driva detaljhandel med rusdrycker, dvs. sprit, vin och starköl, samt att idka annan i samband därmed stående rörelse. Enligt avtal med staten innehar bolaget den ensamrätt till försäljning över disk av nämnda varor i Sverige som föreskrivs i rusdrycksförsäljningsförordningen. Bolaget ombesörjer också partiförsäljning till restauranger. Dessutom säljer bolaget alkoholfria festdrycker. I avtalet med staten föreskrivs att bolaget skall sätta sina priser så att allmänheten skyddas för onödigt fördyring men bolaget samtidigt kan täcka sina kostnader och få skäligen vinst på rörelsen. Bolagets nettovinst skall inlevereras till statsverket. Vid utgången av år 1971 hade bolaget 305 butiker i 195 orter. Antalet anställda är ca 2 000.

Motionen 1973:349

I motionen anförs att det måste anses som extravagant från kostnadssynpunkt att fortfarande ha kvar uppdelningen i ett tillverknings- och grossistföretag och ett detaljhandelsföretag inom det svenska vin- och spritmonopolet. De rationaliseringsvinster som skulle uppkomma

genom en sammanslagning av Vin- & spritcentralen och Systembolaget kunde, säger motionären, förslagsvis användas till att stödja eljest nedläggningshotade systembutiker.

Pågående utredning

Alkoholpolitiska utredningen (Fi 1966:33; ordförande: förutvarande statsrådet Sigurd Lindholm), som verkställer en översyn av alkohol- och nykterhetspolitiken, har låtit en tillkallad expert utarbeta en rapport "Ett eller två bolag för rusdryckshanteringen i Sverige", vilken överlämnats till verkställande direktörerna för Vin- & spritcentralen och Systembolaget. Rapporten kommer att ligga till grund för utredningens ställningstagande i den angivna frågan. I rapporten beskrivs nuvarande tillstånd, varefter analyser av alternativa organisationsstrukturer görs. Härvid behandlas bl. a. de konsekvenser för skilda delar av verksamheten som olika organisationsutvecklingsalternativ skulle medföra. Krav-, system- och verksamhetsanalyser pekar enligt expertens mening sammanfattningsvis mot att ett bolag är fördelaktigare än två för rusdryckshanteringen i Sverige.

Utskottet

Det i motionen 1973:1470 framförda kravet på en utredning av den statliga företagsamhetens mål, omfattning och inriktning är det mest generellt syftande av de fyra motionsyrkanden som behandlas i detta betänkande. Med utgångspunkt i en kritik av konkreta inslag i den statliga företagssektorns utveckling berörs där olika slags motiv för statlig verksamhet i företagsform. Den målformulering som statsmakterna angivit för Statsföretag AB — "att under krav på lönsamhet uppnå största möjliga expansion" — finner motionärerna otillfredsställande. De förordar en återkommande prövning av riktlinjerna för de statliga företagen och därvid också av frågan om vissa företags fortbestånd.

De nu gällande riktlinjerna för de statliga företagens verksamhet och utveckling har, som utskottet förra året framhöll i ett likartat sammanhang, fastställts av statsmakterna vid skilda tidpunkter och under skilda omständigheter, främst i samband med beslut om inrättande eller omorganisation av företag och om särskilda investeringar. Riktlinjerna är, som utskottet också betonade, inte givna en gång för alla. I fråga om målen för Statsföretag AB:s verksamhet bör påpekas att dessa är föremål för överväganden inom industridepartementet och att riksdagen årligen har tillfälle att uttala sig om dem i samband med sin behandling av Statsföretags årsredovisning. I december förra året meddelade utskottet resultatet av sin granskning av den senaste årsredovisningen. Därvid hade främst verksamhetens inriktning och mål uppmärksammats. Utskottet var enigt om att de iakttagelser och överväganden som då gjorts inte gav anledning till något särskilt uttalande från dess sida. Det förtjänar framhållas att den citerade målformuleringen för Statsföretag givetvis

inte utesluter att företag inom koncernen begränsar sin verksamhet eller helt avecklas. Sveriges centrala restaurang AB, som motionärerna särskilt nämner, är ett av de dotterbolag till Statsföretag som just undergår en strukturförändring. Utanför Statsföretagsgruppen finns åtskilliga statliga företag med speciella syften, t. ex. av social natur. Dessa företags verksamhet prövas inte sällan i olika sammanhang. Den översyn som nyligen redovisats i betänkandet (Ds I 1972:7) Specialdestinerat kreditstöd och det utredningsarbete som pågår rörande förenade fabriksverken – genom 1972 års FFV-utredning (I 1972:02) – och rörande bolagen för partihandel respektive detaljhandel med rusdrycker – genom alkoholpolitiska utredningen (Fi 1966:33) – är aktuella exempel på detta. Sammanfattningsvis finner utskottet inte skäl för något initiativ från riksdagens sida med anledning av det här berörda yrkandet i motionen 1973:1470.

Mot utnyttjande av koncernbidragsinstitutet inom Statsföretagsgruppen riktas invändningar i motionen 1973:1513. Motionärerna menar att de medel från LKAB och Tobaksbolaget som använts till koncernbidrag är av alltför speciell natur för att få disponeras på detta sätt. Kapitallånskott till statliga företag bör, anser de, baseras på särskilda riksdagsbeslut.

Utskottet vill erinra om att i förutsättningarna för bildandet av Statsföretag AB ingick att koncernbidragsinstitutet skulle kunna utnyttjas inom den nyorganiserade företagsgruppen. Något skäl för att undantaga Statsföretag från de möjligheter till resultatutjämning mellan bolag inom en koncern som skattelagstiftningen medger föreligger enligt utskottets mening inte. Riksdagens krav på insyn i koncernbidragens konsekvenser från skattesynpunkt och eljest tillgodoses genom att Statsföretag – i enlighet med vad som uttalades i samband med förvaltningsbolagets inrättande – klart redovisar transaktioner av detta slag. Motionen 1973:1513 avstyrks följaktligen av utskottet.

En vidgad representation för riksdagen vid bolagsstämmor i statliga aktiebolag påyrkas – liksom vid flera tidigare tillfällen – i motionen 1973:1505. Enligt motionärernas mening bör den för Statsföretag AB gällande ordningen med särskilt utsedda företrädare för riksdagen som har rätt att närvara och ställa frågor vid bolagsstämmor införas också vid vissa statliga bolag som inte tillhör Statsföretagskoncernen.

Det återopade systemet med riksdagsrepresentation inom Statsföretag har tillämpats relativt kort tid, och någon utvärdering av det har inte verkställts. Utskottet finner det i detta läge inte lämpligt att aktualisera frågan om motsvarande representation inom andra statliga företag utan avstyrker motionen 1973:1505.

Frågan om en sammanslagning av AB Vin- & spritcentralen och Systembolaget AB har, som framgår av den redogörelse som lämnats ovan, tagits upp av alkoholpolitiska utredningen

med resultat att en rapport i ämnet föreligger för bedömning inom de båda bolagen och inom utredningen. Med återopande härav avstyrker utskottet motionen 1973:349.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionen 1973:1470 såvitt den avser utredning av den statliga företagsamhetens mål, omfattning och inriktning (punkten 7),
2. att riksdagen avslår motionen 1973:1513 angående koncernbidrag inom Statsföretag AB, m. m.,
3. att riksdagen avslår motionen 1973:1505 om vidgad representation för riksdagen vid bolagsstämmor i statliga aktiebolag,
4. att riksdagen avslår motionen 1973:349 om sammanslagning av AB Vin- & spritcentralen och Systembolaget AB.

Stockholm den 27 februari 1973

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Bengtsson i Landskrona (s), Andersson i Örebro (fp), Andersson i Storfors (s), Gustafsson i Byske (c), Rask (s), Wirtén (fp), Blomkvist (s), Sjönell (c), Wååg (s), Svensson i Malmö (vpk) och Jonsson i Husum (s).

Reservationer

1. vid utskottets hemställan under 1 (*den statliga företagsamhetens mål, omfattning och inriktning*) av herrar Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Wirtén (fp) och Sjönell (c), som anser

dels att det stycke i utskottets yttrande som börjar på s. 7 med "De nu gällande" och slutar på s. 8 med "motionen 1973:1470" bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att en återkommande prövning av den statliga företagsamhetens mål, omfattning och inriktning är angelägen. Till följd av ett alltför statiskt betraktelsesätt tenderar en gång etablerade statliga företag att undslippa den kritiska granskning av grundvalarna för verksamheten som ofta är en realitet för privata företag. Behovet av en mera precis målangivelse gör sig särskilt påmint för Statsföretag AB:s del. Det oklara uttalande om största möjliga expansion under krav på lönsamhet som nu gäller kan enligt utskottets mening inte ge erforderlig vägledning i fråga om konkreta åtgärder. Motsvarande överväganden om målen erfordras också beträffande åtskilliga av företagen utanför Statsföretagsgruppen. Utskottet tillstyrker sålunda det här berörda yrkandet i motionen 1973:1470.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. att riksdagen med bifall till motionen 1973:1470 punkten 7 hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning av den statliga företagsamhetens mål, omfattning och inriktning,

2. vid utskottets hemställan under 3 (*vidgad representation för riksdagen vid bolagsstämmor i statliga aktiebolag*) av herrar Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Wirtén (fp) och Sjönell (c), som anser

dels att det stycke på s. 8 i utskottets yttrande som börjar med "Det återopade systemet" och slutar med "motionen 1973:1505" bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

Starka skäl talar enligt utskottets mening för att motionärernas önskemål tillgodoses. Det är angeläget att riksdagen på angivet sätt får kontakt också med de betydelsefulla enheter inom den statliga företagssektorn som inte tillhör Statsföretag AB. Riksdagens och därmed allmänhetens insyn i de statliga företagen skulle på så sätt öka väsentligt. Några nackdelar till följd av förslagens genomförande är inte att befara.

dels att utskottet under 3 bort hemställa

3. att riksdagen med bifall till motionen 1973:1505 hos Kungl. Maj:t anholder om utredning och förslag syftande till en utvidgning av systemet med representation för riksdagen vid bolagsstämmor i statliga aktiebolag.

Särskilda yttranden

1. av herr Svensson i Malmö (vpk) beträffande den statliga företagsamhetens mål, omfattning och inriktning:

Vänsterpartiet kommunisterna har i skilda sammanhang, bl. a. i motionen 1972:579, utvecklat sin principiella syn på statsföretagsamheten. Partiet har en starkt kritisk syn på sättet att f. n. bedriva denna. Kritiken gäller såväl målsättningarna i stort som organisationen, politiken mot de anställda och samarbetet med det privata storkapitalet. Partiet anser att statsföretagsamheten icke bör planeras med utgångspunkt i de ensidiga, kortsiktiga och illa sammanhållna synpunkter som nu gäller. Vi anser att statsföretagsamheten ekonomiskt såväl som politiskt bör utnyttjas för att stärka progressiva tendenser i samhället: ekonomisk expansion, allas rätt till arbete, framtidsteknologi, konsumentinflytande och arbetsplatsdemokrati. Vi ser statsföretagsamheten som ett tänkbart instrument för att motarbeta storkapitalets inflytande och bygga upp positioner som kan underlätta övergången till socialismen.

Mot bakgrund av det nu sagda kan vårt ställningstagande till det nu aktuella yrkandet i motionen 1973:1470 inte uppfattas som ett stöd åt gällande riktlinjer för statsföretagsamheten. Vi avvisar folkpartimotionen av den anledningen att den utgår från samma borgerliga grundidéer som nu styr statsföretagsamheten. Dess förslag är icke politiskt progressiva.

De utgör endast ett nytt borgerligt försök att misskreditera och kvantitativt försvaga statsföretagsamhet i allmänhet.

2. av herr Regnéll (m) beträffande koncernbidrag inom Statsföretag AB:

Motionärerna påpekar med rätta att systemet med koncernbidrag innebär särskilda problem inom Statsföretag AB beroende på att i gruppen ingår företag som arbetar under speciella villkor. Detta måste givetvis beaktas både när gruppens resultat bedömes och när dess kapitalbehov diskuteras. Ett mycket långtgående utnyttjande av koncernbidragssystemet kan ge anledning ifrågasätta lämpligheten av att systemet över huvud praktiseras inom Statsföretag AB.

Några officiella uppgifter föreligger ännu inte, huruvida avsikten är att inom Statsföretag AB lämna koncernbidrag också för 1972 års verksamhet. Kännedom om detta och om storleken av de belopp som eventuellt kan komma att förskjutas inom gruppen synes böra ligga till grund för överväganden om en uppräknning av skatteinkomsterna för budgetåret 1973/74 enligt de linjer som motionärerna angivit. Frågan aktualiseras därför lämpligare i samband med riksdagsbehandlingen av kompletteringspropositionen.

